

СЛОВО ПРО ВЧЕНОГО КРІЗЬ ПРИЗМУ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ

(на пошану професора, доктора філологічних наук Катерини Яківни Кусько)

На факультеті іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка 24 - 25 листопада 2011 р. відбулась III Міжнародна науково-практична конференція "Дискурсні стратегії лінгвістики XXI ст., присвячена пам'яті академіка АН ВШ України, заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка, д. філол. н., проф. К. Я. Кусько з нагоди 80-літнього ювілею.

Народилась Катерина Яківна 19 листопада 1931р. у с. Покровське Ростовської обл. У 1950 р. вступила у Львівський державний університет імені Івана Франка, який закінчила з відзнакою. Перший педагогічний досвід Катерина Яківна отримала, працюючи вчителькою середньої сільської школи на Львівщині. У 1982 р. захистила докторську дисертацію, у січні 1984 р. їй було присуджено вчене звання професора. З 1979 по 1996 р. К. Я. Кусько очолювала найбільшу на той час кафедру університету - іноземних мов.

Багаторічна плідна праця професора К. Я. Кусько у вихованні наукових кадрів університету відзначена нагородами та почесним званням заслуженого професора ЛНУ ім. Івана Франка, у травні 2005 р. проф. К. Я. Кусько за великі заслуги в розвитку вітчизняної науки й освіти було урочисто вручено Почесну грамоту Київської міської адміністрації і Почесний знак Архангела Михаїла, у вересні 2006 р. проф. К. Я. Кусько було нагороджено медаллю з нагоди 150-річчя Івана Франка.

Про насичену організаторську та наукову діяльність свідчить той факт, що К. Я. Кусько була членом оргкомітетів п'яти наукових конференцій: "Лінгводидактичні проблеми викладання іноземних мов на економічних факультетах" (Тернопіль, 1997); "Лінгводидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах" (Тернопіль, 1999); МНК "Лінгводидактика та лінгвостилістика на зламі століть: питання теорії і практики" (Львів, 2004); "Текст, текстолінгвістика і дискурс, дискурсознавство у світлі когнітології" (Львів - Вінниця, 2005); конференц-семінару "Вербальні та невербальні особливості дискурсу різножанрової типології" (Львів, 2006).

Вражає солідний науковий доробок Катерини Яківни - понад 180 наукових праць, виданих в Україні та за кордоном, серед яких виступи на численних наукових конференціях, підготовка молодих науковців, керівництво науково-дослідницькою роботою аспірантів, здобувачів і докторантів (загалом підготовано 22 кандидати філологічних наук та одного докторанта), виступи офіційним опонентом на численних захистах докторських і кандидатських дисертацій.

Проф. К. Я. Кусько авторитетно очолювала роботу авторських колективів трьох вагомих наукових проєктів, результати яких відображено у колективних монографіях: "Дискурс іноземномовної комунікації" (Львів, 2002); "Іноземномовний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти" (Львів, 1998); "Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов" (Львів, 1996). Наукова праця Катерини Яківни Кусько тісно пов'язана з навчально-методичною роботою кафедри та факультету іноземних мов. У 2006 р. у видавництві "Нова книга" вийшов у світ у співавторстві фундаментальний підручник з німецької мови для студентів філологічних факультетів університетів "Deutsch für Philologen"/ "Німецька мова для філологів".

Сфера наукових досліджень К. Я. Кусько надзвичайно широка: лінгвістика тексту, когнітивна лінгвістика, стилістика, дискурсознавство, лінгводидактичні проблеми викладання іноземних мов, лексикологія, перекладознавство, культурологія лінгвістичних досліджень тощо. Упродовж багатьох років Катерина Яківна Кусько очолювала керівництво держ-бюджетною темою: "Дискурс іноземних мов на гуманітарних факультетах університетів: вербальна та екстравербальна реалізація". Протягом дванадцяти років очолювала роботу Регіонального наукового семінару з текстолінгвістики та дискурсознавства, в роботі якого брали участь не лише викладачі та аспіранти кафедр ЛНУ ім. Івана Франка, а також інших навчальних закладів України.

Варто додати, що К. Я. Кусько представляла українську лінгвістичну школу не лише в Україні, а й на міжнародних конференціях та симпозіумах, зокрема у Мюнхені (2001) та у Гагені (2002) виступила з доповідями з проблем Європейського мовного взаєморозуміння, українсько-німецьких міжкультурних наукових контактів та проблем перекладознавства, тривалий час була головним редактором Українського наукового збірника "Іноземна філологія".

Безперечно, що непросто оцінити наукову спадщину проф. К. Я. Кусько в межах зазначеної статті, тому наведу лише фрагментарно наукові погляди та бачення розвитку наукових парадигм Катерини Яківни з її оглядової статті "Лінгвістика на зламі століть: стратегії та методологічні орієнтири" (2004), яка є актуальною та справді служить орієнтиром для науковців, аспірантів, усіх, хто цікавиться проблемами дискурсознавства та текстолінгвістики:

1) Процеси глобалізації, що відбуваються в різних країнах, у різних сферах життя впливають на наукові тенденції, стратегії, методологічні орієнтири. На думку Катерини Яківни це стосується різних наук, у т.ч. філологічної, яка зазнає дедалі помітніших змін щодо змісту, пріоритетів, концептуальних тлумачень, проблематики, дослідницьких перспектив для реалізації Європейської мовної політики [2];

2) Наукові напрями наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. призвели до активізації когні-тології як провідної наукової галузі філологічної науки, орієнтованої на глибше пізнання різних життєвих сфер і категорій. Значний пізнавальний діапазон когні-тивної лінгвістики, як провідної галузі філологічної науки, когнітивної текстолінгвістики, вважала Катерина Яківна, простежуємо в різнофахових, різножанрових текстах, а також у різномовних актах усної комунікації. Когнітивні стратегії сучасної лінгвістики пов'язані з верифікацією істини, що є незмінним стратегічним концептом когнітивного стану людини і суспільства. Ці наукові погляди Катерини Яківни знаходять вияв також у сучасних філологічних дослідженнях. Катерина Яківна розглядала когнітологію, як науку про пізнавальну діяльність людини, про складні, але важливі для наукового прогресу процеси когніцій, які загалом уже пройшли період становлення і утвердження, залишаються незмінним міжмовним та інтердисциплінарним концептом сучасного складного методологічного феномена. Когнітивні стратегії, властиві сучасному мовознавству, значно впливають на методологічні трансформації та зміни, що відбуваються в сучасній філології [4].

Провідною методологічною парадигмою філологічної науки нашого часу Катерина Яківна визнавала антропоцентричну парадигму, оскільки антропоцентризм як наукова парадигма орієнтує дослідників у галузі філологічних наук на поглиблене вивчення вербальних структур, мовних явищ і процесів у тісному зв'язку з конкретними суспільними процесами, та конкретною людиною. Антропоцентрична парадигма, на думку вченої, експлікує появу нових дослідницьких галузей мовознавства, тобто реалізує свій методологічний потенціал. Такі дослідницькі методологічні орієнтири відповідають сучасним тенденціям глобалізації суспільного життя. Певним наслідком інтердисциплінарних наукових процесів та взаємовпливів є посилений вихід філології на межі різних гуманітарних наук, плідним виявом і мовним конструктом якого є дискурс [3]; 4) Лише в II половині ХХ ст. сформульовано поняття дискурсна парадигма. Дискурс на глибоке переконання вченої є складне і неоднозначне поняття, але водночас ним не можна нехтувати в сучасних дослідженнях. Не всім імponує цей термін, не всі визнають доцільність його вживання, не всі розуміють його сутність, його значний семантичний та функціональний потенціал. Значення дискурсу як науково-методологічного феномена, передовсім у тому, що він об'єднує дослідників різних галузей і сфер, філологів і нефілологів для поглибленого вивчення мовних явищ. Внаслідок таких методологічних орієнтирів дискурсний аналіз стає міждисциплінарною сферою дослідницьких зусиль фахівців різних галузей. Гетерогенність поняття "дискурс", очевидно, пов'язана з його методологічним потенціалом, його здатністю поєднувати численні та різні за змістом наукові категорії, явища, його певною науковою привабливістю [1],[5]. Катерина Яківна акцентувала увагу також і на когнітивно-психологічних та антропологічних засадах дискурсу, закладених ще в працях М. Бахтіна, часто цитувала лаконічний та гасловий вислів ван Дейка: "Дискурс - це мовлення, заглиблене у життя." Щодо подальших студій цього складного, але плідного лінгвогуманітарного феномена, дедалі більшу увагу учена приділяла численным типам і видам дискурсу: аргументативному, спонукальному, ультимативному, авторитарному, аксіологічному, риторичному, тендерному та ін. Останній - гендерний, вважала вчена, потребує глибшого аналізу у зв'язку з посиленням гендерним дисбалансом в Україні і світі. Отож, дискурс стає інтердисциплінарним методологічним конструктом.

Дискурсна проблематика, що охоплює питання теорії і конкретного аналізу, прагматики і дидактики висвітлюється в колективній монографічній праці - "Дискурс іноземномовної комунікації", презентація якої відбулась у Львові у листопаді 2003р., до якої відсилаємо читача.

К. Я. Кусько постійно зазначала як важливо усвідомити шляхи й методи впровадження нових наукових парадигм у дослідницький процес, екстраполювати плідні методології у сферу дидактики викладання гуманітарних дисциплін, що, на її думку, віртуально і реально сприятиме якісним навчально-методичним трансформаціям вищої школи.

Оцінюючи загалом науково-педагогічну спадщину, хочу відзначити, що для мене випала висока честь виголосити слово про вченого германіста, педагога, людини, що жила, працювала і спілкувалася серед нас. Катерина Яківна Кусько запам'яталася нам не лише як справжній висококваліфікований викладач та вчений, а як шляхетна, скромна, глибоко інтелігентна та толерантна особистість. Завжди пам'ятатимемо Катерину Яківну, як багатогранного вченого, якій завжди був притаманний високий професіоналізм, працелюбність, людяність та порядність.

Серед найважливіших праць хотів би назвати ключові праці Катерини Яківни: 1. Кусько К. Я. Дискурс іноземномовної комунікації: концептуальні питання теорії і практики. - "Наукові записи АН Вищої школи України. Вип. 4. - Київ, 2002. 2. Кусько К. Я. Текстолінгвістика, текст і дискурс - актуальні і віртуальні тенденції розвитку. - Черкаси, 2002. 3. Кусько К. Я. Мовна інтерференція в рамках інтеркомпрегенції (нім. мовою). -Hagen, 2002. 4. Кусько К. Я. Фреймова реалізація країнознавчого дискурсу (на матеріалі німецькомовних рекламних текстів). - Київ, 2001. 5. Кусько К. Я. Дискурс усної іноземно-мовної комунікації. - Харків, 2001

Роман Дудок